

Doc. dr. Zuhdija Adilović

GLAVNE KARAKTERISTIKE EHLI-S-SUNNETSKE METODOLGIJE ISTRAŽIVANJA AKAIDSKIH TEMA

Sažetak

Ehli-s-sunnetska metodologija istraživanja akaidskih tema odlikuje se određenim karakteristikama koje su tu metodu učinile najispravnijom i najbližom istini.

Najznačajnije od tih karakteristika su:

- jedinstvo izvora,
- utemeljenost isključivo na dokazima iz Kur'ana i sunneta,
- izbjegavanje diskusije i rasprave u vjeri,
- suglasje u akaidskim pitanjima i
- središnji metod, uvijek između dvije krajnosti.

* * *

Ehli-s-sunnetska metodologija istraživanja akaidskih tema odlikuje se određenim karakteristikama koje su tu metodu učinile najispravnijom i najbližom istini.

Donosimo nekoliko od tih karakteristika:

1 – Jedinstvo izvora

Prve generacije muslimana pitanja svoje vjere prihvatili su isključivo putem objave (Kur'ana i vjerodostojnih hadisa Poslanika, s.a.v.s.). U tome nije bilo mjesta razumu, ukusu (zevku), niti otkrovenju (kešfu). Bilo šta od toga, ukoliko je ispravno postavljeno, moglo je poslužiti samo kao potpora tradicionalnim dokazima. Nije bilo mjesta onima koji su, kasnije, razum, zevk i kešf suprotstavljali slovu Kur'ana i sunneta, iako su to bila, u većini slučajeva, samo njihova pogrešna sanjarenja i mašte.

Iz tog razloga razumijemo zašto je Poslanik, s.a.v.s., tako oštro reagovao na Omerovo r.a. čitanje stranice Tevrata, iako je Tevrat objavljena knjiga od strane Gospodara, bez obzira što je iskrivljena. Ona je u mnogo čemu bolja od ljudskih razumskih rezona ili sufijjskih mašti.¹

Imam Ahmed u svom *Musnedu* prenosi od Abdullaha b. Sabita da je rekao: "Omer b. el-Hattab je došao Poslaniku, s.a.v.s. i upitao ga: 'O Allahov poslaniče, ja sam prošao pored moga brata iz plemena Kurejza, pa mi je napisao nekoliko sadržajnih rečenica iz Tevrata. Hoćeš li da ti ih pročitam?' Tada se promijeni lice Poslanika, s.a.v.s., te Abdullah reče Omeru: 'Zar ne vidiš promjenu na licu Poslanik, s.a.v.s.?' Omer tada reče: 'Zadovoljni smo sa Allahom našim gospodarom, islamom, našom vjerom i Muhammedom, s.a.v.s., našim poslanikom.' Tada se licu poslanika, s.a.v.s., vrati vedrina i on reče: "Kada bi se među vama pojavio Musa pa ga vi slijedili, a mene napustili otišli biste u zabludu. Vi ste, kao narod, moja sudbina, a ja sam, kao poslanik, vaša sudbina."²

U drugom rivajetu ovog hadisa stoji: "...zar ste pali u istu grešku, o sine Hattabov?"³ Tako mi onoga u čojoj ruci je moja duša, ja sam vam došao s potpuno čistom i jasnom vjerom... Tako mi onoga u čojoj ruci je moja duša, da je Musa danas živ, ne bi mu preostalo ništa drugo nego da mene slijedi."⁴

Omer, r.a., uzeo je pouku iz ovog slučaja, te je bičevao čovjeka koji je prepisao jednu od prijašnjih knjiga i naredio mu da je izbriše.⁵

Ehklus-sunne vel-džema'a se u pitanjima akaida oslanjaju na pet izvora: 1– Kur'an, 2– sunnet, 3– idžma', 4– razum i 5- urođenu sklonost (fitret).

Spomenuti izvori dijele se u dvije grupe:

¹ Vidi: *Menhedžul-istidlal*, 1/40-41.

² Prenosi ga: Imam Ahmed u svom djelu *el-Musned*, 3/470, 471, Abdur-Rezzak u svom djelu *el-Musannef*, 6/113, spominje ga i el-Hejsemi u *Medžme'uz-zeva'id* i kaže da su njegovi prenosioci prihvatljivi, izuzev Džabira el-Džu'fija koji je slab. Vidi: *Medžme'uz-zeva'id*, 1/173.

³ U istu grešku kao Jevreji i kršćani.

⁴ Ovaj rivajet prenosi Ahmed u *el-Musnedu*, 3/387, El-Bejheki u svom djelu *el-Dđami' li šu'abil-iman*, 1/479-480 i Ibnu Ebi Asim u svom djelu *es-Sunne*, 1/27. El-Elbani za ovaj rivajet kaže: "Hdis hasen, njegovi prenosioci su pouzdani izuzev Mudžalida b. Se'ida – on je slab. Međutim, hadis je hasen li gajrihi jer ima više predaja..."

⁵ Vidi: *Tefsir Ibn Kesir*, 4/296.

- osnovni: Kur'an, sunnet i idžma' i
- sporedni: neiskrivljeni ljudski razum i neiskvarena ljudska narav.⁶

Ehlu-s-sunne vel-džema'a čvrsto vjeruju da se Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, Njegov Džennet i spas od Njegove kazne ne mogu postići izuzev vjerovanjem i prihvatanjem Kur'ana i sunneta, te postupanjem po onome što oni naređuju. Musliman je dužan da cjelokupan svoj život: vjerovanje, djela i moral, uskladi sa Kur'anom i sunnetom i da od njih nimalo ne odstupa, niti prekoračuje njihove granice. To, između ostalog, podrazumijeva da je musliman dužan da se povinuje Kur'anu i sunnetu prilikom bilo kakvog razlaza. Allah, dž.š., kaže: "O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše." (En-Nisa', 59) "I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore." (En-Nisa', 65)

Jedna od prepoznatljivih karakteristika ehli-s-sunnetske metodologije jeste prihvatanje hadisa kao validnih argumenata u području akaida, čak iako se radi o ahad hadisima. Prve generacije muslimana (selef) nisu pravile razliku između hadisa koji se odnose na konkretne propise i hadisa koji se odnose na vjerovanje, sve dok se nisu pojavile Mu'tezile i iznijele tezu po kojoj ahad hadisi ne upućuju na sigurno znanje, te zbog toga ne mogu poslužiti kao argument na području akaida.⁷

Ibnu Abdul-berr, r.a., kaže: "Cjelokupna oblast akaida vezana za Allahova, dž.š., svojstva i Njegova imena, temelji se na Kur'anu, sunnetu i idžmau ummeta. Što se tiče ahad hadisa iz tog područja, oni se potpuno prihvataju i uopće se o njima ne diskutuje."⁸

2 – Utemeljenost isključivo na dokazima iz Kur'ana i sunneta

Ovo je metod koji se temelji na potpunoj predanosti tekstovima Kur'ana i sunneta. Pripadnici ovog metoda ne odbacuju

⁶ Opširnije o ovim izvorima pogledaj: *Menhedžul-istidlal ala mesail-i'tikad*, 1/51-218.

⁷ Vidi: El-Kadi Abdul-Džebbar, *Šerhul-usuli el-hamse*, str. 768 i 770.

⁸ *Džami'u bejanil-ilmî ve fadlihi*, 2/117- 118.

ni jedan kur'ansko-sunnetski dokaz, niti mu se bilo čime suprotstavljaju: ni razumom, niti ukusom (zevk), niti snovima, niti bilo čim drugim. Oni se zaustavljaju tamo gdje su citati stali. Oni ne idu dalje od citata koristeći se razmišljanjem, ili analogijom, ili zevkom. Oni se pridržavaju Allahovih, dž.š., riječi: "O vjernici, ne odlučujte se ni za što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova, i bojte se Allaha! Allah, zaista, sve čuje i sve zna." (El-Hudžurat, 1) Er-Rebi' b. Husejm,⁹ r.a., kaže: "O Božiji robe, zahvali se Allahu na onome što ti je podario od znanja u Svojoj Knjizi, a ono što ti nije otkrio prepusti Njemu i nemoj se truditi da ga saznaš, jer Allah, dž.š., kaže Svome Poslaniku: "Reci: "Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen (u traganju za njegovim značenjima)." (Sad, 86) El-Evza'i, r.a., kaže: "Mekhul i Zuhri su govorili: 'Ove hadise prihvatite onako kako su preneseni i nemojte o njima raspravljati.'¹⁰ Ovdje se misli na hadise koji govore o Allahovim, dž.š., svojstvima.

Što se tiče drugih, mimo ehliš-sunneta vel-džema'ata, oni su sami izmislili određena pravila kojima su podvrgli kur'ansko-sunnetske citate, te prihvatili one koji odgovaraju tim pravilima kao potvrdu za njih, a one koji ne odgovaraju odbacili, smatrajući ih slabim, ukoliko se radi o hadisima, ili su ih alegorično tumačili, ako se radi o ajetima. A u najboljem slučaju oni su značenja citata prepustili Allahu i stavili ih van upotrebe kao dokaze i zbog toga su sebi dozvolili takva mišljenja i ideje koje su slične, ili čak gore od onih koje su zagovarali jevreji, kršćani i idolopoklonici.

3 – Izbjegavanje diskusije i rasprave u vjeri

S obzirom na sve izneseno, prve generacije muslimana imale su kristalno jasan stav prema diskusiji i rasparavi o pitanjima vjerovanja. Oni su smatrali upuštanje u ilmulkelamske i filozofske rasprave novotarijom i njihove pobornike izlagali žestokoj kritici.

Malik b. Enes, r.a., kaže: "Ja mrzim raspravu u vjeri. Stanovnici našeg grada su to uvijek mrzili i zabranjivali. Tu spada

⁹ Ebu Jezid er-Rebi' b. Aid es-sevri el-kufi, poznati imam, pobožnjak i uzor. Rodio se u vremenu Poslanika, s.a.v.s. i indirektno (irsal) prenosi od njega. Ibnu Mes'ud, r.a. je njemu rekao: "O Ebu Jezide, da te je Poslanik, s.a.v.s., vidio sigurno bi te zavolio. Kad god te vidim podsjetiš me na Allahu iskreno predane." Kaže se da je preselio na ahiret prije 65. h. god. Vidi: *Sijeru e'alam-in-nubela*, 4/258-262, *Tehzibut-tehzib*, 3/242, biografija broj 467.

¹⁰ Vidi: *Džami'u bejanil-ilmi ve fadlihi*, 2/118.

govor o mišljenju Džehma, rasprava o odredbi i i slično. Ja ne volim govor o onome što ne rezultira djelom. Kada je u pitanju govor o Allahovoj vjeri i o Allahu, ja volim da šutim, jer sam vidio da stanovnici ovog grada zabranjuju diskusiju u vjeri izuzev ako se radi o nečemu što ima svoju praktičnu primjenu."¹¹ Ebu Umer Ibn Abdul-berr, r.a., kaže: "Ovo što je on rekao zastupa veliki broj prijašnjih i sadašnjih alima hadisa i fetvi. Tome su se suprotstavili pobornici novotarija: Mu'tezile i ostale sekte, a Ehlu-s-sunne zastupaju mišljenje Malika."¹² Ovo je pravilo, izuzev ukoliko se radi o nuždi, kao što je odgovoriti na neistine, ili bojznost od širenja zablude, tada je obaveza objasniti istinu i odagnati batil, kao što je rekao Ibnu Abdul-berr, r.a.¹³

S druge strane, prve generacije muslimana bile su uporne u sticanju znanja koje su primjenjivali u svojoj praksi. Postoje dvije vrste znanja: korisno znanje koje rezultira djelom od kojeg će počinilac imati koristi i na ovom i na onom svijetu, i beskorisno znanje od kojeg njegov vlasnik neće imati nikakve koristi na ahiretu. Ova podjela nalazi se u hadisima Poslanika, s.a.v.s., u kojima se on utječe od beskorisnog znanja, a dovu čini da mu se podari korisno. U Muslimovom *Sahihu* zabilježeno je od Zejd b. Erkama daje Poslanik, s.a.v.s., često učio sljedeću dovu: "Gospodaru moj, Tebi se utječem od znanja koje ne koristi, srca koje nije skrušeno, duše (pohlepne) koja se ne može zasititi i dove koja neće biti udovoljena!"¹⁴

4 – Suglasje u akaidskim pitanjima

Jedan od vidnih rezultata ispravnosti ovog metoda i njegovih postavki jeste saglasnost ehli-s-sunneta o akaidskim pitanjima pored činjenice da su živjeli u različitim vremenima i udaljenim mjestima.

Imam El-Asbahani, r.a., kaže: "Jedan od dokaza da su muhaddisi na istini je i taj kada bi prelistao sve njihove knjige koje su napisali, od prvog do posljednjeg, prijašnji i sadašnji, iako su iz

¹¹ *Džami'u bejanil-ilmi ve fadlihi*, 2/116.

Pod "stanovnicima ovog grada" imam Malik misli na stanovnike Medine koji su najvjerodostojnije primjenjivali sunnet Poslanika, s.a.v.s., što on uvažava kao argument u islamskoj tradiciji.

¹² Isti izvor, 2/116.

¹³ Isti izvor, 2/116, i pogledaj: *Eš-Šeri'a*, od Adžurrija, str. 60-90.

¹⁴ Prenosi ga Muslim u poglavlju o zikru i dovi, hadis broj 2722 (*Sahih Muslim*, 4/2088). Vidi: *Fdlu ilmis-selefi alet-halefi*, str. 13-14.

različitih predjela, veoma daleko jedan od drugog i živjeli u različitim vremenima, ustanovit ćeš da su u području akaida bili potpuno isti, imali su jasan pravac kojeg su se svi držali i od njega nisu nimalo odstupali. Potpuno su isto govorili, iste citate navodili, nikakve razlike, u tome, među njima nije bilo, makar se radilo o najsitnijem detalju. Kada bi sakupio sve što su kazali i prenijeli od svojih prethodnika, ustanovio bi da je to kazano jezikom jednog čovjeka. Ima li jasnijeg dokaza od ovoga da su oni zaista na istini?"¹⁵

5 – Središnji metod

Ehli-s-sunnetski metod predstavlja sredinu između pretjerivanja i zanemarivanja u svim pitanjima akaida. Taj središnji put su uzeli iz Kur'ana i sunneta. Jedan od prvaka ehli-s-sunneta imam Ahmed b. Hanbel, r.a., u svojoj poznatoj hutbi kaže: "Hvala Allahu koji u svakom vremenu daje istinske nasljednike nauke koji pozivaju zalutale uputi i trpe na njihovim uvredama... razotkrivaju pokušaje iskrivljavanja kur'anskih značenja od strane zlonamjernih, neispravno tumačenje neznalica i greške zabludjelih."¹⁶

Ehlu-s-sunne su najuspješniji u svim pitanjima u kojima je došlo do razlaza između frakcija unutar islama i najbliži istini, zato što se pridržavaju središnjeg pravca utemeljenog na Kur'anu i sunnetu.

Kada je riječ o Allahovim, dž.š., imenima i svojstvima, ehlu-s-sunne su sredina između onih koji potpuno niječu Allahove, dž.š., attribute i poriču smisao ajeta koja o njima govore do te mjere da su Allaha, dž.š., poistovjetili sa nepostojanjem i neživim, te između onih koji su Allaha, dž.š., uporedili sa Njegovim stvorenjima. Ehlu-s-sunne Allahu, dž.š., pripisuju ona svojstva koja se spominju u Kur'anu i sunnetu, a negiraju ono što je negirao Kur'an i sunnet. Allahu, dž.š., pripisuju lijepa imena i uzvišena svojstva, a negiraju spoznaju njihove suštine i bilo kakvu sličnost sa svojstvima stvorenja. To je pripisivanje bez poređenja i nijekanje bez obezvrjeđivanja. Oni su postupili po Allahovim, dž.š., riječima: "Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi." (Eš-Šura, 11)

O pitanju kadera, Allahove, dž.š., odredbe ehlu-s-sunne predstavljaju sredinu između onih koji poriču Allahovu, dž.š., moć, sveobuhvatnost Njegovog znanja, Njegovu volju i Njegovo

¹⁵ *El-Hudždždetu fi bejanil-mehadždže, 2/224-225.*

¹⁶ *Er-Reddu alel-džehmijje vez-zenadlika, str. 85.*

stvaranje, i onih koji su potpuno izopačili Allahovu vjeru i poriču volju čovjeka, njegov izbor, njegovu moć i njegovo djelovanje, do te mjere da su postali slični mušricima koji su kazali: "Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili." (El-En'am, 148)

Ehli-s-sunne pripisuju Allahu, dž.š., Njegovo sveobuhvatno znanje, volju, moć i stvaranje svega postojećeg, u šta spadaju i ljudska djela. Međutim, čovjeku su priznali njegovu slobodnu volju, izbor, moć i djela, zbog čega će biti nagrađen ili kažnjen, a Allah, dž.š., sve to najbolje zna.¹⁷

Na polju fikhskih propisa i nagrade i kazne, oni su sredina između onih koji su muslimane proglasili nevjernicima zbog velikih grijeha i smatraju da će, zbog toga, vječno ostati u vatri bez ikakve šanse za šefa'atom, s jedne strane, i murdžija koji kažu: "iman grijешnika i iman poslanika i pobožnjaka je isti" s druge strane.

O pitanju ashaba, oni su sredina između onih koji pretjeruju u veličanju pojedinih, kao što su ekstremi među šijama koji su posvetili "ehlul-bejt" i njima pripisali imamet i nepogrešivost, s jedne strane i haridžija, zajedno sa šijama o pitanju ostalih ashaba, koji gaje veliko neprijateljstvo prema većini ashaba do te mjere da im pripisuju kufr i odmetništvo od dini islama, s druge strane.

Ehlu-s-sunne kažu: "Ashabi su najbolji muslimani, nakon Poslanika, s.a.v.s. Oni se međusobno razlikuju po svojim zaslugama. Najzaslužniji su prvih četvorica halifa, zatim ostali od deseterice kojima je obećan Džennet. Oni ne smatraju nikog od ashaba nepogrešivim i ne govore o nemilim događajima koji su se među njima desili. Oni jednostavno kažu: "Gospodaru naš, oprostí nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima." (El-Hašr, 10)

Ovo su samo neke od osnovnih karakteristika ehli-s-sunnetske metodologije istraživanja akaidskih tema. Njih ima više i o svakom od njih se može opširnije govoriti sa jasnim dokazima i konkretnim primjerima iz života prvih generacija muslimana (selefi saliha).

¹⁷ Vidi opširnije o ovome: *Medžmu'ul-fetava*, 3/141 i 373-375.

LITERATURA

1. El-Adžurri, Ebu Bekr Muhammed El-Husejn: *Eš-Šeri'a*, Darus-selam, Rijad, 1992.
2. El-Asbehani, Ebul-Kasim Isma'il b. Muhammed: *El-Hudždždetu fi bejanil-mehadždže*, Darur-raje, 1990.
3. El-Askalani, Ibnu Hadžer: *Tehzibut-tehzib*, Dairetu-lme'arifi el-usmanijje, 1326. h. god.
4. El-Bejheki, Ebu Bekr Ahmed b. el-Husejn: *El-Dđami' li šu'abil-iman*, Ed-Daru es-selefijetu, Bombaj, Indija.
5. El-Hanbeli, Zejnud-din b. Redžeb: *Fdlu ilmīs-selefi al-el-halefi*, Daru Ammar, 1987.
6. El-Hejsemi, Nurud-din Ali b. Ebi Bekr: *Medžme'uz-zevaid ve menbe'ul-fevaid*, Darul-kitabi el-arabi, 1967.
7. El-Hemezani, Abdul-Džebbar, *Šerhul-usuli el-hamse*, Mektebetu Vehbe, Kairo, 1965.
8. Ibnu Ebi Asim, Ebu Bekr Amr: *Es-Sunne*, El-Mektebu el-islamijj, 1985.
9. Ibnu Hanbel, Ahmed: *El-Musned*, El-Mektebu el-islami ve Dar sadir, Bejrut.
10. Ibnu Hanbel, Ahmed: *Er-Reddu al-el-džehmijje vez-zenadika*, Darul-liva, Rijad, 1977.
11. Ibnu Kesir, Ebul-fida Isma'il: *Tefsir Ibn Kesir*, Daru el-Endelus, Bejrut, 1966.
12. Ibnu Tejmijje, Ahmed b. Abdul-Halim: *Medžmu'ul-fetava*, Mektebetun-nehda el-hadise, Mekka el-mukerrema.
13. El-Kušejri, Muslim b. Hadžadž: *Sahih Muslim*, Daru ihjait-turas el-arabi, Bejrut, 1374. h. god.
14. Es-San'ani, Abdur-Rezzak: *El-Musannef*, El-Mektebu elislamijj, Bejrut.
15. Ebu Umer, Jusuf b. Abdul-berr: *Džami'u bejanil-ilmi ve fadlihi*, Dar Ibnul-Dževzi, 1996.
16. Usman b. Ali Hasan: *Menhedžul-istidlal ala mesail-i'tikad inde ehliš-sunne vel-džema'a*, Mektebetu er-Rušd, 1995.
17. Ez-Zehabi, Šemsud-din Muhammed b. Ahmed: *Sijeru e'alaminnubela*, Muessesetur-risale, 1988.

د. زهدي عادلوفيتش

خصائص منهج أهل السنة والجماعة في تقرير العقيدة

خلاصة البحث

امتازت مناهج أهل السنة والجماعة في مسائل الدين -أصوله وفروعه-
بخصائص جعلتها أكثر موافقة للحق وإصابتها له، وأهمها:

- وحدة المصدر
- منهج توقيفي
- تجنب الجدل والخصومات في الدين
- اتفاق السلف في مسائل العقيدة
- إنه منهج وسط

MAIN CHARACTERISTICS OF AHL-SUNNA METHODOLOGY OF THE STUDY OF AQUIDA THEMES

Summary

Ehli-sunni methodology of aquida themes is distinguished by certain characteristics which made this method most proper and closest to the truth.

Crucial characteristics are:

- Unity of source,
- Being founded only on evidence from Qur'an and Sunna,
- Avoiding discussion and disputes about religion,
- Agreement on aquida questions and,
- Central method, always being between two extremities.